

HALO ANTE ZAZAKÎ Û KURMANCKÎ DE

İbrahim BİNGÖL¹

KILMNUS

Halo ante hem zazakî hem zî kurmanckî de cayêde muhîm gêno. Halo ante zaf cayan de zî taybetmendiyêde çiyakerdî yo. Têkiliya xo ya bi ergatîfî zî esta. Bi vateyêde bine tesîrê şuxulnayîşê halê anteyî heme zıwanî ser ro esto. Nameyan ra bigêre hetanî hûmaran her elemanê zıwanî ser de tesîr keno. Halo ante tayê cayan de bîyo vîndî, tayê cayan de nêno şuxulnayene. Na meqale de ma nînan ser ro vîndenîme. Hetê ra gelo halo ante zazakî de kotî de xo seveknayo, kotî de bîyo vîndî? Heto bîn ra kurmanckî de kotî de xo seveknayo, kotî de bîyo vîndî? Ma dima nînan bigêrîme. Seke êno zaneyene standardizasyonê zazakî hêna biserûber nîyamo viraştene. Her çiqas Grûba Xebate Vateyî na derheq de xeylî rayîr şîya zî hêna rayîrê standardizasyonî xeylî durî yo. Ma waşt ke bi na babeta halê anteyî ya muhîme ma na rayîrê standardizasyonu tayêna kilm bikîme. Heto bîn ra bi têverşantena zazakî û kurmanckî de ma bivînîme ke hela halo ante zazakî û kurmanckî de kotî de bîyo sist kotî de xurt mendo.

Kilitçekuyî: Halo Ante, Zazakî, Kurmanckî, Name, Zemîr

Zazaca ve Kurmanccada Çekimli Hal

ÖZ

Çekimli hal hem Zazacada hem de Kurmancca da önemli bir yer tutar. Çekimli halin birçok yerde ayırt edici özelliği vardır. Ayrıca ergatiflik ile de ilişkisi vardır. Bir başka deyişle çekimli halin dilin tüm diğer kısımları üzerinde etkisi vardır. İsminden tutun sayılara kadar her dil unsurunu etkilemektedir. Çekimli hal bazı yerlerde kaybolmuştur, bazı yerlerde artık kullanılmamaktadır. Bu makalede bu konular üzerinde durulmaktadır. Bir yandan çekimli hal acaba Zazacada hangi yapılarda kendini korumuş, hangi yapılarda kaybolmuştur? Diğer yandan Kurmanccada hangi yapılarda kendini korumuş hangi yapılarda kaybolmuştur? Bu makalede bu konular araştırılıyor. Bilindiği gibi Zazaca henüz tam anlamıyla standardizasyona ulaşmamıştır. Gerçi Vate Çalışma Grubu bu konuda bir hayli yol almıştır ama hâlâ aşılması gereken bir hayli yol vardır. İstedik ki bu önemli konuyla bu uzun standardizasyonun yolunu biraz kısaltalım. Öte yandan Zazaca ve Kurmanccanın karşılaştırmasıyla çekimli halin nerede gevşediğini nerede güçlü kaldığını da bu vesileyle öğrenmiş oluruz.

Anahtar Sözcükler: Çekimli Hal, Zazaca, Kurmancca, Ad, Zamir

¹ Dr, Zanîngeha Mardîn Artukluyê, Beşa Zıman û Çanda Kurdî, ibrahimbingol@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6340-5000>

Oblique Case in Zazaki and Kurmanji

ABSTRACT

Oblique case holds an important place in Zazaki and Kurmanji. It has many distinguishable features in many ways. It also concerns with ergativity. In other words, it has effects on every single constituent of the language. It affects every elements of the language from nouns to numbers. Oblique case had been disappeared at some points and is not used anymore at some points. This article deals with these issues. On the one hand, where oblique case in Zazaki has kept itself, where it has disappeared? On the other hand, in Kurmanji where has kept itself and where it has disappeared? This article investigates these topics. As known, Zazaki has not been standardized properly yet. While Vate Study Group has come a long way in this regard, there is still a long way to go. We wanted to shorten the path to this long standardization with this important issue. Thus, we can learn where oblique case has lost effect and where it has remained strong.

Keywords: Oblique Case, Zazaki, Kurmanji, Noun, Pronoun

Destpêk

Şuxulnayîşê nameyan her ziwan de cîya cîya yo. Tayê ziwanan de şeş halê nameyî estê. Mesela ziwane latinî de: vocativus, nominativus, accusativus, genetivus, ablativus û dativus (Frederic, 2000: 43). Tayê ziwanan da zî heşt halê nameyî estê. Mesela tirkî de: yalın, belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma, eşitlik, vasıta, ilgi. Labelê zazakî û kurmanckî de teyna hîrê halê nameyî estê: halo sade, halê vengkerdişî, halo ante. Hem zazakî de hem zî kurmanckî de nê hîrê halan ra tewr zêde şuxulnayîşê halê anteyî de zehmetîyê êna antene. Halo ante hem zazakî de hem zî kurmanckî de tayê cayan de bîyo vindî, tayê cayan de xo seveknayo. Kurmanckîya tayê mintiqayane sey Dîyarbekir û Mêrdînî de halê anteyê nêrî de peygirê nê halî darîyo we, yanê nêno şuxulnayene. Na het ra ergatîfî zî xerepîyaya. Seke êno zanayene kurdî ziwane de nêmergatîfî yo. Bi vateyêde bîne ergatîfî teyna demê vîyarteyî de şuxulîna. Virnîye, ma peygeranên halê anteyî bivînîme, bado halo ante kotî êno şuxulnayene ma ey bivînîme.

1. Peygirên Halê Anteyî

	Zazakî	Kurmanckî
Nêrî	î	î
Makî	Ø	ê
Zafhûmar	an	an

Seke tabloyî ra zî aseno, zazakî de nameyo nêrî yo yewhûmar halê anteyî de peygirê **-î** gêno. Nameya makî ya yewhûmare halê anteyî de çiyêk nêgêna, sey xo manena, yanê sey halê sadeyî ya. Nameyo zafhûmar zî peygirê **-an** gêno. Kurmanckî de zî xêca nameyê makî, nameyê bînî, halê anteyî de peygirê ke zazakî de ênê şuxulnayene, înan gêne, teyna nameyo makî peygirê **-ê** gêno.

1. Cayê Ke Halo Ante Têde Êno Şuxulnayene

1.1. Objeyê Karê Transtîfî yê Demê Nikayin de:

Zazakî	Kurmanckî
Ez dikî vîna	Ez dikî dibînim
Ez kerge vîna	Ez mirîşkê dibînim
Ez dikan vîna	Ez dikan dibînim

Îta sey nimûne ma objeyî bi zanitene **dîk** û **kerge** girewte ke nê her di objeyî zî bi şeklêko xozayî zayenda înan eşkera ya. Tabloyî ra zî aseno ke mîyanê zazakî û kurmanckî de teyna nameyê makî yê yewhûmarî de çiyayîye esta. Zazakî de nameya makî ya yewhûmare peygirê nêgirewta labelê kurmanckî de nê nameyî peygirê **-ê** girewta. Demo vîyarte netêda, demanên bînan de wexto ke karê cumle transtîfî bo, objeyê cumle kewena halê anteyî. Mesela ma nimuneyanên xo raweya fermanî de zî bidîme:

66

Zazakî	Kurmanckî
Dikî bîya	Dikî bîne
Kerge bîya	Mirîşkê bîne
Dikan bîya	Dikan bîne

Cumleyanên corî de objeyî halê anteyî der ê. Hem zazakî de hem zî kurmanckî de objeyo nêrkî, yanê “dik” peygirê halê anteyî **-î** girewto, objeyo makî yanê “kerge/mirîşk” zazakî de sey xo menda, peygirê nêgirewta, labelê kurmanckî de peygirê halê anteyî **-ê** girewta. Zafhûmarîye de zî hem zazakî hem zî kurmanckî de objeyê “**dîk**”î peygirê halê anteyî yê zafhûmarîye **-an** girewto.

1.2. Subjeyê Karê Transtîfî yê Demê Vîyarteyî de:

Zazakî	Kurmanckî
Dikî ez dîya	Dikî ez dîtîm
Kerge ez dîya	Mirîşkê ez dîtîm
Dikan ez dîya	Dikan ez dîtîm

Seke tabloyî ra zî aseno, subjeyê cumleyanên corî halê anteyî der ê. Demê vîyarteyî de heke karê cumle transîtif bo, subjeyê cumle keweno halê anteyî. No hal taybetmendîyêde nêmergatîfî yo. Rind êno zanayene ke hem zazakî hem zî kurmanckî zîwanêde nêmergatîfî yê. Bi vateyêde bine ergatîfîye teyna demê vîyarteyî de derbas bena. Zazakî de no form zaf nêxerepîyo, xurt mendo labelê kurmanckî de bi taybetî tayê mintiqayan de sey Mêrdîn û Dîyarbekîrî de no form kesê yewhûmarî yê nêrî de zaf xerepîyayo. Mesela hurînda “Xwendekarî mamosta gerand” de bi xeletî “Xwendekar mamosta gerand” (Komxebata Kurmancîyê, 2019: 155) nusenê yan zî qeseyî kenê. No xerepîyayîş hondê raver şîyo ke tayê kitabane gramerê kurmanckî de no peygiro -î yê kesê yewhûmarî yo nêrî nimûneyan de nîyameyo şuxulnayene. Mesela kitabê bi nameyê “*Fêrkerê Kurdi Asta Destpêkê*” de her çiqas derheqê peygirê -î de malumat ameyo dayene zî, labelê nimûneyan de ca nêdo peygiro -î. Mesela tayê nimûneyî nê kitabî de wina amê dayene:

Ehmed masî girt.

Azad pirtûk xwend.

Bahoz name şand.

Kerem rojname xwend. (Adak ûêb, 2016: 187)

Karên cumleyanên corî, yanê girewtene, wendene û ruşnayene (şawitene) pêro pîya karê transîtif ê û demê nê cumleyan zî demo vîyarte yo. Na rewşe de ganî subjeyên nê cumleyan halê anteyî de bibîyenê labelê seke nimûneyan ra zî aseno, subjeyên nê cumleyan pêro pîya halê sade der ê. Ganî subjeyên nê cumleyan bi sira wina bibîyenê: Ehmedî, Azadî, Bahozî, Keremî. Nê rewşan de wexte ko halê anteyî nîyame şuxulnayene, taybetmendîya ergatîfî zî xerepîna. Nê nimûneyî zazakî de wina ênê şuxulnayene:

Ehmedî mas(ey)î girewtî.

Azadî kitab wend.

Bahozî mektube ruşnê.

Keremî rojname wend.

Kurmanckî de tayê mintiqan de zî hurînda nê peygirê -î de heke mîyanê çekuyede vengê “a” yan zî “e” bibo, nê vengî bene “ê”.

Nimûne: Agir (agirî → êgir), bajar (bajarî → bajêr), mast (mastî → mêst), zîlam (zîlamî → zilêm), çem (çemî → çêm) [Bilbil, 2007: 18]

Ez bajêr dibînim.

Ez di çêm ra derbas bûm.

Ez mêst dixwim.

Ez nên dixwim.

Ez Osmên dibînim. (Komxebata Kurmanckîyê, 2019: 119)

1.3. Frazan de Dîyarkerê Konstruksiyona Îzafeye de:

Hem zazakî hem zî kurmanckî de çi name bo, çi zemîr bo, çi edat bo, frazan de dîyarker her tim halê anteyî der o. Dîyarkerde zî gireyê îzafeyî gêno.

1.3.1. Frazanê Nameyan de Halê Anteyî

Seke êno zanayene fraza nameyî tewr kêr di nameyan ra virazîna. Nameyo dîyarkerde gireyê îzafeyî, nameyo dîyarker zî halê anteyî der o.

Zazakî	Kurmanckî
Qelesa keyneke	Pênûsa keçikê
Qelesa lajekî	Pênûsa kurikî
Qelemê keynekan	Pênûsên keçikan

Tabloyî de dîyarker hem seba zayendî hem zî seba yewhûmar û zafhûmarî ameyo şuxulnayene. Zazakî de dîyarker heke makî bo gire nêgêno, labelê kurmanckî de gireyê -ê gêno. Dîyarker heke nêrî bo hem zazakî de hem zî kurmanckî de peygirê -î gêno. Dîyarker heke zafhûmar bo hem zazakî de hem zî kurmanckî de peygirê -an gêno. Seke aseno na derheq de mîyanê zazakî û kurmanckî de teyna ferqê, dîyarkerê makî de esta.

Seke ma cor de va, demê vîyarteyî de eke karê cumle transîtif bo, subjeyê cumle keweno halê anteyî. Labelê kurmanckî de wexto ke subjeyê cumle fraze û zafhûmar bo, peygirê -an binê tesîrê îzafeya -ên de manena û ginena wara.

Nimûneyî:

Zazakî	Kurmanckî
1. Wendekaran mamosta çarna.	Xwendekaran mamosta gerand.
2. Wendekaranê zanîngehê ma mamosta çarna.	Xwendekarên zanîngeha me mamosta gerand.

Seke tabloyî ra zî aseno, karê her di cumleyan zî eynî yo û transîtif o. Demê nê cumleyan zî demo vîyarte yo. No êno manaye ke subjeyên nê cumleyan ganî halê anteyî de bibê. Na derheq de cumleya yewîne ya hem zazakî hem zî kurmanckî de problem çîno. Subjeyên her di cumleyan zî zafhûmar ê û her di zî halê anteyî der ê, yanê peygirê -an girewto. Labelê yê diyîne ya kurmanckî de hetê gramerî ra problem esto. Çünke subjeyê na cumle “xwendekarên zanîngeha me” halê sade der o. Halê nê subjeyî yê anteyî ganî wina bibîyênê: “xwendekaranên zanîngeha me”. Îta de peygirê -an binê tesîrê îzafeya -ên de mendo û gino waro. Weş êno zanayene ke wezîfeyê peygirê -ên û peygirê -an cîya cîya yo. Peygirê -en îzafeyî yo û frazan de nameyan keno zafhûmar, labelê peygirê -an, halê anteyî de

nameyan keno zafhûmar. Bi vateyêde bîne fonksiyonê nê peygirana cîya yo. Taybetmendîya nê peygirana ya hempar teyna zafhûmarkerdîş a labelê cîyayîya înan yew frazan de fonksiyonê îzafê ano ca, o bîn zî fonksiyonê halê anteyî ano ca. Eşkera yo ko kurmanckî de frazan de fonksiyonê halê anteyî darîyo we.

Hem zazakî de hem kurmanckî de sey qayîde frazan de dîyarker her tim halê anteyî der o. Mesela ma ne zazakî de ne zî kurmanckî de nêşkîme vajîme ke “qelega ez” yan zî “pênûsa ez” çunke îta de dîyarkerê nê frazan “ez”, weş êno zanayene ke halê sade der o. Ma ganî hurînda înan de vajîme ke “qelega min” yan zî “pênûsa min”.

Mesela: Zazakî de “qelegên wendekaranên zanîngehê ma” kurmanckî de zî “pênûsên xwendekarên zanîngeha me”. Na fraza rêzilkî de di dîyarkerî estê: “wendekar” û “ma”. Zazakî de dîyarkerê nameyin hem gireyê halê anteyî -an hem zî gireyê îzafê -ên girewto, labelê kurmanckî de dîyarkerê nameyin teyna gireyê îzafê -ên girewto, yanê no qayîdeyê halê anteyî îta xerepîyo.

1.3.2. Frazanê Zemîran de Halê Anteyî

Hem zazakî hem zî kurmanckî de zaf ziwananên bînan ra cîya di grubê zemîran estê. Zaf ziwanan de zemîrî goreyê obje û subje tasnif benê labelê zazakî û kurmanckî de goreyê hale sade û halê anteyî tasnif benê (Bingöl, 2017: 91; Çem, 2013: 116):

Zazakî		Kurmanckî	
Halo sade	Halo ante	Halo sade	Halo ante
Ez	Min	Ez	Min
Ti	To	Tu	Te
O	Ey	Ew	Wî
A	Aye	Ew	Wê
Ma	Ma	Em	Me
Şima	Şima	Hûn	We
Ê	Înan	Ew	Wan

Hem zazakî hem zî kurmanckî de îzafeya zemîran de, zemîro dîyarker her tim halê anteyî der o.

Nimûneyî:

Zazakî	Kurmanckî
Beranê to	Beranê te
Hêgayê înan	Zevîyê wan
Wendekarên min	Xwendekarên min
Pîyê ey	Bavê wî
Maya aye	Dêya wê

Seke tabloyî ra zî aseno, hem zazakî de hem zî kurmanckî de zemîrên dîyarkerî halê anteyî der ê. No qayîde her di dîyalektan de zî xurt mendo, nêxerepîyo.

Sey nê zemîran, zemîrên nîşanî zî di bir ê: Zemîrên nîşanî yê halê sadeyî, zemîrên nîşanî yê halê anteyî.

Zazakî			Kurmanckî	
	Halo sade	Halo ante	Halo sade	Halo ante
Dûrî	O	Ey	Ew	Wî
	A	Aye	Ew	Wê
	Ê	Înan	Ew	Wan
Nêzdî	No	Nê	Ev	Vî
	Na	Na	Ev	Vê
	Nê	Nê	Ev	Van

Ez nê astorî vînena → Ez vî hespî dibînim

Ez na mahîne vînena → Ez vê mehîne dibînim

Ez nê domanan vînena → Ez van zarokan dibînim

Ez ê astorî vînena → Ez wî hespî dibînim

Ez a mahîne vînena → Ez wê mehîne dibînim

Ez ê domanan vînena → Ez wan zarokan dibînim

Seke nimûnêyan ra zî aseno heke ma dima zemîran nameyan bişulxunîme, nê zemîrî fonksiyonê sifetan gênê.

1.3.3. Frazanê Edatan de Halê Anteyî

Hem zazakî de hem zî kurmanckî de edatî bi xo qet nê antenê labelê name, hûmar û zemîrên ke înan ra pîya fraze virazenê, nê ganî halê anteyî de bibê, yanê

ganî bêrê antene. Kurmanckî de bi edatan ra halê anteyî hama hama her tim êno şuxulnayene labelê zazakî tayê cayan de na taybetmendîye bîya vîndî.

Nimûne:

Ez şina ver bi Dîyarbekir (Grûba Xebate ya Vateyî, 2012: 79).

Ez diçim ber bi Dîyarbekirê.

Nimûneyan ra zî aseno ke cumleya zazakî de bajarê Dîyarbekirî seba ke nêrkî yo ganî peygirê -î bigirewtenê. Çunke edatî her tim bi halê anteyî ênê şuxulnayene. Îta halê anteyî bîyo vîndî. Labelê cumleya kurmanckî de seke êno vînitene, bajarê Dîyarbekirî seba ke kurmanckî de makî yo peygirê -ê yê halê anteyî girewto. Zazakî de êndî kes nêvano “ez şîyo (bi) Muşî”, Ez ameyo (bi) Çewlîgî”. Hurînda nînan de her kes vano “ez şîyo Muş”, Ez ameyo Çewlîg. Labelê kurmanckî de nê cumleyan de halê anteyî her tim êno şuxulnayene, yani nê cumleyî kurmanckî ganî wina bêrê vatene: “Ez çûm Muşê”, Ez hatim Çewlîgê.

Eynî çî seba edatê “de” yan zî “der”î zî derbas beno. Ancîya zazakî de wexto ke edatê “de” yan zî “der”î amê şuxulnayene, halê anteyî beno vîndî labelê kurmanckî na rewşe de halê anteyî xurt o, nêbeno vîndî.

Nimûne:

Ez Dîyarbekir de nişena ro → Ez li Dîyarbekirê rûdinim.

Ancîya nimûneyan ra zî aseno ke cumleya zazakî de bajarê Dîyarbekirî peygirê halê anteyî -î nêgirewto labelê cumleya kurmanckî de bajarê Dîyarbekirî peygirê halê anteyî -ê girewta.

Seke êno zanayene, edatê “ro” zî nişanê hetan dano. Coka no edat zî na rewşe de halê anteyî nêgêno:

Nimûne:

Şuwanan mal ko ro berd. (Çem, 2013: 200) → Şivanan pezî bi ser çîyayî re bir.

Şiwani bizê xo deşte ro ney, ko ro berdî. (Grûba Xebate ya Vateyî, 2012: 83) → Şiwani biznên xwe bi ser deşte re na, bi ser çîyayî re birin.

Ancîya îta zî cumleyanê zazakî de edatê “ro” de halê anteyî nîyama şuxulnayene, yanê nameyê “ko” peygirê halê anteyî -î nêgirewto, labelê yê kurmanckî de halo ante ama şuxulnayene û peygirê halê anteyî -î girewto.

Sey edatê “ro” edatê “ra” zî zazakî de nê rewşan de peygirê halê anteyî -î nêgêno labelê yê kurmanckî de gêno.

Nimûne:

Ez keye ra êno → Ez ji malê têm.

Ez çem ra derbas bîyo → Ez di çemî ra derbas bûm. (Komxebata Kurmancîyê, 2019: 119).

Çekuya “keye” nêrkî ya. Na çekuye wexto ke bi edatan ra ame şuxulnayene, ganî halê anteyî de bibo, labelê bi edatanê “ro, ra û de”yan de, na taybetmendîye bîya vîndî. La yê kurmanckî de na taybetmendîye xurt menda nêbîya sist.

Êke nê nimûneyanên corênan ma zafhûmar bikîme, nê nameyên ke bi zemîran amê şuxulnayene, pero pîya hem zazakî de hem zî kurmanckî de bênê halê anteyî.

Nimûne:

Şuwanan mal koyan ro berd→Şivanan pezî bi ser çîyayan re bir.

Şiwani bizê xo deşte ro ney koyan ro berdî → Şiwani bizên xwe bi ser deştê re ne, bi ser çîyayan re birin.

Ez keyeyan ra êno → Ez ji malan têm.

Ez çeman ra derbas bîyo → Ez ji çeman derbas bûm.

1.3.4. Frazanê Sifetan de Halê Anteyî

Kurmanckî de sifetên senîniyî nêvurîne seba naye ra zî sifetan de hale anteyî û halê sade sey yewbînî yê labelê zazakî de sifetî goreyê nameyan şonê. Nameyî senîn bê, sifete ke înan modifiye kenê ê zî goreyê înan xo vurînenê.

Seba ke halên nameyanên makîyan yê anteyî û sadeyan sey yewbîn ê, ma nimûneyanên xo nameyanên nerkîyan de danîmê.

Nimûne:

Min lajeko rindek dî → Min kurikê xweşik dît.

Ez lajekê rindekî vînena → Ez kurikê xweşik dibînim.

Seke nimûneyanên corênan ra aseno cumleya yewine ya zazakî de fraza sifetî halê sadeyî der a, yê diyine de zî halê anteyî der a. Çünke cumleya yewine demê vîyarte der a û karê cumleye zî transîtif o, na rewşe de ganî objeya cumleye halê sadeyî de bibo. Cumleya diyine demê nikayin der a û karê cumleye zî întansîtif o, na rewşe de ganî objeya cumleye halê anteyî de bibo. Ganî no qayde seba kurmanckî zî derbas bibo labelê frazên sifetanên senîniyan de no qayde xerepîyo, her di halî zî bîyê sey yewbînî. Labelê no qayde frazên sifetanên nişanan de ne zazakî de xerepîyo ne zî kurmanckî de.

Nimûne:

Min o lajek dî → Min ew kur dît.

Ez ê lajekî vînena → Ez wî kurî dibînim.

Cumleya yewine demê vîyarte der a û karê cumleye zî transîtif o, na rewşe de ganî objeyê cumleye halê sadeyî de bibo. Cumleya diyine demê nikayin der a û karê

cumleye zî întansîtîf o, na rewşe de ganî objeyê cumleye halê anteyî de bibo. Her di cumleyanên corî ra zî aseno ke frazên sifetanên nişanan de no qayde ne zazakî de ne zî kurmanckî de nêxerepîyo.

Encam

Halo ante taybetmendîyêka zazakî û kurmanckî yo. Ge-ge zazakî de tayê cayan de ge-ge zî kurmanckî de tayê cayan de bîyo vîndî. Halo ante zazakî de zaferî edatanê sey “de”, “ro”, “ra”yan de tayê cayan de bîyo vîndî. Sewbîna cayanê bînan de xurt mendo. Labelê hetê edatan ra kurmanckî de halê anteyî zaf xurt mendo, sist nêbîyo. Heto bîn ra frazanê zazakî de halê anteyî xurt mendo, labelê yê kurmanckî no qayde bîyo sist. Eynî çî frazanên nameyan de zî derbas beno. Seke êno zanayane ke sifetî senîniye kurmanckî de nêvuriyêne, labelê zazakî de heme sifetî goreyê nameyan xo vurînenê, yanê kewenê kirasên înan. Kurmanckî de no qayde sifetanên nişanan de xurt mendo. Zafhûmarîye de halê anteyî hem zazakî de hem zî kurmanckî de goreyê yewhûmarîye tayêna xurt mendo. Teyna frazayanên nameyan û sifetan de kurmanckî de no qayde zaf xerepîya yo.

Mesela heke ma zazakî de vajîme “qelemên wendekaranên ma zaf ê” na cumle kurmanckî de bêna “pênûsên xwendekarên me zaf in”. Eşkera yo ke fraza nameyî yê kurmanckî de nameyê “xwendekar”î hurînda diyarkerdî yo û ganî halê anteyî de bibo, labelê peygirê halê anteyî yê zafhûmarîye –an nêgirewto, labelê yê zazakî de girewto. Beno ke kes vajo ke peygirê –ên vateya zafhûmarîye dano, hewce nîyo ke ma peygirê –an bişuxulnîme. Labelê fonksiyonên peygirê –ên û –an ciya yê. Peygirê –ên seba îzafê nameyan keno zêde, peygirê –an zî seba halê anteyî keno zêde, yanê di fonksiyonên ciya yê. Zazakî de nê her di fonksiyonên ciyayî xurt mendê û fonksiyonanên xo ye ciyayîyan anê ca, labelê yê kurmanckî de yew fonksiyon kewto bin bandora yê bîni, yanê peygirê –an na rewşe de fonksiyonê xo kerdo vîndî û kewto binê hikmê peygirê “–ên”î.

Çimeyî

- Adak, Abdurrahman, Aydın, Tahirhan, Ergün, Zülküf, Bülbül, Mikail (2016), *Fêrkerê Kurdî Asta Destpêkê*, ed. Aydın, Tahirhan, Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü Yayınları.
- Bilbil, İsrâfil (2007), *Di Kurmancîya Jorîn de Tewang*, Cirûsk 1, 17-23.
- Bingöl, İbrahim (2017), *Cihnav di Zazakiya Gimgimê de*, Mardin: The Journal of Mesopotamian Studies 2, 89-107.
- Çem, Munzur (2013), *Türkçe Açıklamalı Kirmancca (Zazaca)*, ç. 2, İstanbul: Deng Yayınları.
- Frederic, M. Wheelock (2000), *Wheelocks Latin*, ç. 6, New York: HarperCollins.
- Grûba Xebate ya Vateyî. (2012), *Rastnuştîşê Kirmanckî (Zazakî)*, ç. 2, İstanbul: Vate.
- Komxebata Kurmancîyê, (2019), *Rêbera Rastnivîsînê*, Diyarbakır: Weqfa Mezopotamyayê